
Kommentoi Lehti- ja konferenssiartikkeleiden avoimen saatavuuden osalinjausta

Suomen tiedekustantajien liiton vastaus
Avoimen tieteen ja tutkimuksen kansallisen koordinaation
kommentointipyyntöön
20.3.2026

Taustakysymykset (380)

Nimesi: (2988)

Tyyppi (S/text-short)

Pauliina Raento

Sähköpostiosoitteesi: (2989)

Tyyppi (S/text-short)

toimisto@tiedekustantajat.fi

Mahdollinen taustaorganisaatiosi: (2990)

Tyyppi (S/text-short)

Suomen tiedekustantajien liitto

Kommentoin organisaationi nimissä (2991)

Tyyppi (Y/yes-no)

Kyllä

Kommentoi osalinjausta (381)

Kommentoi tavoitetta 1 toimenpiteineen: (2992)

Tyyppi (T/text-long)

Suomen tiedekustantajien liitto kiittää saamastaan kommentointikutsusta ja pyytää seuraavien näkemysten ottamista huomioon linjausluonnoksen viimeistelyssä:

Suomen tiedekustantajien liitto toivoo, että esitetyissä toimenpiteissä kansainvälinen ja kansallinen toiminta eriyttäisiin toisistaan nykyistä johdonmukaisemmin, koska kansainvälisille markkinoille suunnatut toimet vahingoittavat tiedelehtiä Suomessa. Kotimaassa tulisi korostaa ja edistää laaja-alaista, ennakkoluulotonta yhteistyötä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ajatus kotimaisten artikkelien avaamisesta välittömästi ja yksittäiselle käyttäjälle maksutta Kopioston sopimuslisenssillä ja käyttöehdoilla tulisi ottaa vakavasti. Tiedon välitön ja käyttäjälle maksuton saatavuus ei ole ilmaista, vaan kustantajan palvelut ja työ on korvattava. CC-avoimuus ei tuota kollektiivisia tekijänoikeuskorvauksia (Kopiosto-korvauksia), joten sen rahoituksen on tultava muista varoista.

1. Artikkelin avoimuuden ensisijainen muoto on julkaisijan tarjoama avoimuus.

Suomen tiedekustantajien liitto pyytää tarkentamaan muotoilua. Oletetaanko tässä, että julkaisija (eli kustantaja) tarjoaa avoimuuspalvelun eli maksaa sen kustannukset? Vai onko kyse julkaisijan valitsemasta avoimuudesta? Edellistä on mahdoton hyväksyä, jälkimmäinen on kannatettavaa. Oikeudenhaltijat – tekijä ja kustantaja – sopivat asiasta keskenään ja kaikkien valintojen tulee perustua heidän omiin tarpeisiinsa.

Suomen tiedekustantajien liitto toivoo, että koko luonnoksessa käytettäisiin johdonmukaisesti julkaisijan sijasta asiayhteydessä täsmällisempää termiä kustantaja. Kustantaja ja julkaisija eivät ole synonyymisiä keskenään, eikä tekstistä käy ilmi, millaiset toimijat kuuluvat julkaisijoihin ja mitkä kustantajiin luonnoksen laatijoiden valinnoissa.

2. FinELibin tiedelehtisopimukseen sisältyy oikeus julkaista kaikki artikkelit avoimina tai rinnakkaistallentaa NE ilman viivettä Creative Commons (CC) -lisenssillä. (EDIT: Sana puuttuu luonnoksesta)

Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, ettei kotimaisia tiedekustantajia saa kohdella samoin kuin globaaleja kaupallisia tiedekustantamoja. Kotimaisen toiminnan erityispiirteet tulee ottaa huomioon kaikissa tiedelehtisopimuksissa. CC-lisenssi on ongelmallinen kansallisen, korvauksia sekä tekijöille että kustantajille osoittavan sopimuslisenssijärjestelmän kestävyden kannalta. Kansallinen ja kollektiivinen

edunvalvonta on yhä tärkeämpää tekoälyn aikakaudella.

3. Tutkimusorganisaatiot pyrkivät saavuttamaan välittömän avoimuuden taloudellisesti kestäväällä tavalla suorissa sopimusneuvotteluissa niiden kustantajien kanssa, jotka eivät ole mukana FinELibin tekemissä sopimuksissa. Julkaistaessa lehdissä, jotka eivät kuulu sopimuksen piiriin, voidaan hyväksyä myös yksittäisten artikkeleiden avoimuuden kohtuulliset kustannukset.

Suomen tiedekustantajien liitto korostaa, että kotimaisia tiedelehtikustantajia ei saa kohdella kuten globaaleja kaupallisia lehtitaloja, vaan kotimaisen toiminnan erityispiirteet on otettava huomioon ja niitä tulee vaalia. Kansalliset toimet on erotettava ulkomaisiin toimijoihin kohdennetusta vastarinnasta, koska kotimaiset lehdet ovat ahdingossa. Tulee huomata, että Suomen asetelmassa artikkelimaksut eivät voi ratkaista asiaa kuin harvoilla aloilla. Rahoituksen tulee olla rakenteellista, koska artikkelimaksut voivat jopa tappaa erityisesti pieniä humanistisia, omilla tieteenaloillaan ja kielen kehittämisessä arvokkaita lehtiä. On vaikea puolustaa ratkaisuja, jotka vahingoittavat ja voivat jatkossakin vahingoittaa suomen ja ruotsin asemaa tieteen kielinä ja heikentää kotimaisen tieteen ja lehtikustannustoiminnan monimuotoisuutta.

Liitossa kiinnitettiin huomiota myös toimenpidekohdan muotoilun epämääräisyyteen. Pyrkimys-muotoilu jättää oven avoimeksi mahdollisuudelle, että taloudellinen kestävyys voidaan sivuttaa tarpeen vaatiessa. Nykyisin paljon ilmaistyötä tekevien kotimaisten tiedelehtikustantajien on tultava kuulluiksi, kun määritellään artikkeleiden kustannusten kohtuullisuutta. Kustannusten arviointiin ei saa vaikuttaa tottumus ilmaisuuteen tai kengännauhabudjettiin.

Asiaa on yritetty ratkaista vuosikausien ajan ja tässä vaiheessa olisi jo kyettävä kertomaan, kuka maksaa. Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että mikäli avoimuus ajatellaan julkiseksi palveluksi, siitä tulee maksaa kuin julkisesta palvelusta. On ennenäikaista linjata ennen kuin vastuulle on nimetty kantaja. Kustannusrakenteen kokonaisuudesta vastuun kantava taho ja neuvotteluosapuolet täytyisi jo kyetä osoittamaan tätä suoraviivaisemmin.

Suomen tiedekustantajien liitto pitää potentiaalisesti ongelmallisena, että isot, lisenssivalinnoissaan toistaiseksi ehdottomat suuret toimijat haluavat neuvotella suoraan pienten, jo nyt ylikuormitettujen lehtikustantajien kanssa. Tämä lähestymistavan sijaan niiden tulisi olla proaktiivisia kansallisten keskitettyjen ratkaisumallien etsimisessä ja ehdottamisessa. Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että tietynmuotoista avoimuutta vaativan toimijan tulee maksaa tästä syntyvät kustannukset ja edistää asian ratkaisemista avoimesti, reilusti ja aloitteellisesti.

Tilanne on myös hämmentävä (ja tavoite on ristiriidassa tavoitteen 3 kanssa): Maassamme on toimiva kollektiivinen neuvottelu-, luovutus- ja rahoitusjärjestelmä, jota Kopiosto hallinnoi opetus- ja kulttuuriministeriön mandaatilla. On epäselvää, miksi sille halutaan väkisin luoda rinnakkainen järjestelmä, koska välitön ja yksittäiselle käyttäjälle maksuton avoimuus on toteutettavissa myös olemassa olevan järjestelmän puitteissa. Lisäksi Suomessa hyvin harva lehtikustantaja ottaa kirjoittajilta kaikki oikeudet (ja monet niistä, jotka näin tekevät, sallivat kustantajan version rinkaistallentamisen). Miksi tiedon avoin

saatavuus ei riitä?

4. Tutkimusorganisaatiot mahdollistavat omissa tai muiden ylläpitämissä luotettavissa julkaisuarkistoissa artikkelin välittömän rinnakkaistallentamisen.

Suomen tiedekustantajien liitto viittaa vastaukseensa kohdassa 3 ja huomauttaa, että useimmat tutkimusartikkeleita julkaisevat tiedelehtien kustantajat ovat itsenäisiä toimijoita ja oikeudenhaltijoita, joiden ratkaisuja ei voi sanella ulkopuolelta. Tutkimusorganisaatioiden rinnakkaistallentamispolitiikka on nykymuodossaan moni tavoin ristiriidassa Suomen lain ja sekä tekijöiden että lehtikustantajien perusoikeuksien kanssa. Oikeudenhaltijoiden oikeuksia ja lakia tulee kunnioittaa.

Tässä yhteydessä tulee huomata myös, että kotimaassa julkaisujen rinnakkaistallentaminen toteutuu hyvin jo nyt. Suomen tiedekustantajien liiton yhdessä TSV:n kanssa vuonna 2022 toteuttama kysely kotimaisille tiedekustantajille kertoi, että vain 3 % kotimaisista tiedekustantajista ja -julkaisijoista ei salli rinnakkaistallentamista. Yli kaksi kolmannesta kotimaisista tiedekustantajista salli välittömän rinnakkaistallentamisen jo vuonna 2022. 13 % salli rinnakkaistallentamisen tyypillisesti 6-12 kuukauden viiveellä, koska lehti oli saatavissa tilaajille painettuna (eli tuloja halutaan suojella, koska rahoitusmalli odottaa ratkaisuaan). 75 % rinnakkaistallentamisen sallivista vastaajista sallii kustantajan lopullisen version rinnakkaistallentamisen. Lisäksi 8 % sallii vertaisarvioidun preprint-version rinnakkaistallennuksen ja 7 % antaa kirjoittajan valita, mikä versio rinnakkaistallennetaan.

5. Tutkimusorganisaatiot tarjoavat tutkimusjulkaisujen ja tutkimusdatan avoimeen saatavuuteen sekä tekoälyn käyttöön julkaisemisessa liittyvää koulutusta ja tukea sekä huolehtivat, että tutkijan on helppo saada tietoa välittömän avoimen julkaisemisen mahdollistavista julkaisukanavista tutkimusorganisaatioille oleellisilla tutkimusaloilla.

Suomen tiedekustantajien liitto on samaa mieltä siitä, että tutkijoiden ymmärrys tiedelehtiartikkelien julkaisemisesta ja lisensseistä kaipaa vahvistamista. Koulutusten tulisi kuitenkin käsitellä koko kenttää ja kaikkia välittömän avoimen julkaisemisen ja käyttöehtojen vaihtoehtoja sen sijaan, että tekijöiden oikeutta päättää teoksistaan rajoitetaan tai ohjailaan ennakkovalinnoilla ja tieto rajataan koskevaan vain tutkimusorganisaation kulloinkin ”oleellisina” pitämiä tutkimusaloja. Helppous ei saa ohittaa vastuullisuutta ja kokonaisvaltaisuutta eikä sillä voi perustella vaihtoehtojen rajaamista tai lailla turvattujen oikeuksien sivuuttamista. Koulutusten järjestämisessä tulisi tehdä laajapohjaista ja ennakkoluulotonta yhteistyötä.

Tekoäly muuttaa tiedejulkaisu- ja kustannustoiminnan kenttää nopeasti ja on koko alan suurimpia ajankohtaisia haasteita. Tässäkin asiassa Suomen tiedekustantajien liitto suosittelee tutkimusorganisaatiolle yhteistyötä kotimaisten kustannus- ja tekijäjärjestöjen kanssa, kun koulutusta tarjotaan tekoälyn käytöstä julkaisutoiminnassa. Suurin osa tästä asiantuntemuksesta Suomessa on suomalaisissa tieteellisissä seuroissa ja tekijä- ja kustantajajärjestöjen asiantuntijoilla. Ymmärrys hyötyisi tässäkin asiassa näkökulmien yhdistämisestä, jotta tutkijoiden ulottuville saataisiin kokonaisvaltaisin ja

ajankohtaisin tieto.

Tutkijoiden on tunnettava oikeuksiensa lisäksi myös tiedelehtien ja kustannusalan ehdot ja suositukset tekoälyn eettisesti kestävästä käytöstä, jotta julkaisuprosessit etenevät mahdollisen sujuvasti muuttuvassa toimintaympäristössä. Suosittelemme esimerkiksi TENK:n kehitteillä oleviin tekoälyohjeisiin lisäyksiä näiltä osin.

6. Tutkijat priorisoivat tutkimusten lähettämistä välittömän avoimen saatavuuden mahdollistaviin julkaisukanaviin, jotka suosivat myös tutkimusdatan ja koodien vastuullista avoimuutta.

Suomen tiedekustantajien liitto korostaa, että tutkijan tulee voida valita itsenäisesti tutkimukselleen sopiva julkaisukanava. Valinnan perusteiden tulee olla vain ja ainoastaan tieteellisiä, ei julkaisutapaan tai lisenssiin liittyviä.

Se, että koodit ja datat ovat avoimia linjatulla tavalla, ei vaadi lehdiltä toimenpiteitä, ja lienee edullista, ettei niitä varastoida vain kustantajan sivuilla. Sitä varten on olemassa luotettavia ja löydettäviä aineistoarkistoja, joihin sijoitettuihin aineistoihin voi artikkeleissa viitata pysyvien tunnisteiden avulla. Linjauksen kannalta on ensisijaisen tärkeää, että voidaan määrittää mitä vastuullinen avoimuus tarkoittaa niin, että määrittäminen on tieteeneettisesti kestävä ja kunnioittaa tutkijan valinnanvapautta arvioida aineistonsa avoimuuden aste.

7. Tutkimusorganisaatiot ja tutkimusrahoittajat määrittelevät TSV:n Avoimen tieteen koordinaation koordinoimia mittareita, joilla arvioidaan esimerkiksi avoimuuden artikkelikohtaisten kustannusten kohtuullisuutta. Mittareiden määrittelyssä tehdään kansainvälistä yhteistyötä.

Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että ajallisesti vertailukelpoista mittaristoa ja tilastollista seurantaan tarvitaan. Liitto kuitenkin pitää tärkeänä, että tässäkin kohden kansainvälinen ja kotimainen toiminta erotetaan toisistaan. Kotimaisessa voittoa tavoittelemattomassa tiedelehtikustannustoiminnassa on erityispiirteitä, joita vaikeaa ja usein harhaanjohtavaa mittaroida kansainväliseen toimintaan räätälöidyillä työkaluilla. Siksi Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että kansainvälinen yhteistyö ei riitä vaan kotimaisen kentän ominaisuudet ja asiantuntemus on otettava huomioon seurannan valmistelussa ja toteuttamisessa.

Ilman kotimaista yhteistyötä on vaarana tuottaa mittareita, jotka sivuuttavat suomalaisen kentän todellisuuden ja palvelevat aivan muita tarpeita. Suomessa on muun muassa verrattain korkea arvonlisävero, joka vaikuttaa palveluiden hintoihin (esimerkiksi taittopalveluihin tms.). Linjaukseen olisi kotimaassa helpompi yhtyä luottavaisin mielin sitten, kun saatavilla on taustatietoa ja yhdessä luotu mittareiden määrittely: mitä ja millaisia Suomen oloihin räätälöidyt mittarit ovat, mihin ne perustuvat, kuka tietoa kerää, miten ja mitä siitä seuraa ja kenelle. Ihanteellisesti kotimainen yhteistyö tuottaa kaikkia osapuolia kestävästi palvelevaa tietoa, josta voidaan jalostaa vaikkapa kotimaista tiedekustannustoimintaa esitteleviä ja kehittäviä tutkimusartikkeleita. Suomen tiedekustantajien liitto katsoo, että kotimaiset tiedelehtikustantajat osallistava yhteistyö kotimaassa olisi koko kentän etu, joka voisi tuottaa myönteistä kansainvälistä näkyvyyttä.

8. Kotimaiset tiedejulkaisijat huolehtivat julkaisujensa pitkäaikaissaatavuudesta kestäväällä tavalla. Julkaisijat voivat ulkoistaa pitkäaikaissaatavuuden järjestämisen muulle luotetulle toimijalle.

Kotimaiset tiedelehtikustantajat ovat itsenäisiä ja useimmiten riippumattomia toimijoita, jotka päättävät ratkaisuistaan itse. Mikäli julkaisujen kestävä pitkäaikaissaatavuus halutaan varmistaa kestävästi ja edellyttää sitä linjauksen toimenpiteenä, siihen tulee osoittaa tarvittavat varat. Jää hieman epäselväksi, mitä ”luotetulla toimijalla” tarkoitetaan. Olisikin hyvä, jos kustantajille annettaisiin tarkemmat määrittelyt, joiden perusteella toimija voidaan valita. Lisäksi palveluiden hinnoittelu tulee ottaa huomioon tarvittavia varoja järjestettäessä.

Ks. luonnoksessa käytettyä terminologiaa koskeva kommentti kohdasta 1.1

Kommentoi tavoitetta 2 toimenpiteineen: (2993)

Tyyppi (T/text-long)

Suomen tiedekustantajien liitto toteaa, että rahoituslähteiden ja kustannusten kartoittaminen sekä kotimaista järjestelmää koskevan ymmärryksen syventäminen ovat tarpeen. Päätösten tulee perustua laajalaiseen tietoon ja harkintaan.

6. Suomessa kotipaikkaansa pitävien tiedejulkaisujen kokonaiskustannukset ovat läpinäkyviä ja julkisia. Kokonaiskustannukset sisältävät tilinpäätöstiedot ja arvion vapaaehtoistyön määrästä.

Suomen tiedekustantajien liitto huomauttaa, että kotimaiset tiedelehtikustantajat ovat itsenäisiä ja useimmiten riippumattomia toimijoita, jotka päättävät ratkaisuistaan itse. Useimpien kotimaisten lehtiä kustantajana on yhdistys.

Herää kysymyksiä: Millä perusteella ja oikeudella linjaajat vaativat mahdollisesti liikesalaisuuden piiriin kuuluvia tietoja universaaliksi julkisiksi? Missä julkisiksi vaaditut tiedot on tarkoitus ilmoittaa ja mitä seuraa (ja millä mandaatilla), jos itsenäinen pieni tiedekustantaja kieltäytyy tietojensa ilmoittamisesta? Tulisiko kullakin lehdellä olla oma tilinpäätöksensä tai millaisia erittelyjä kustantajan tilinpäätöstietoihin edellytettäisiin? Koska toiminnalle ei ole osoitettu rahoitusta eikä rahoittajasta ole tietoa, yleistason vaatimus vaikuttaa ennenaikaiselta.

Tässä kohden tulee huomata myös, että julkaisukohtaisten kokonaiskustannusten kerääminen ja vapaaehtoistyön määrän arvioiminen sekä niistä raportointi tarkoittavat lisätyötä vapaaehtoisvoimin syntyville kotimaisille tiedelehdille ja niiden kustantajille. Suomen tiedekustantajien liitto pitää kestävämmänä, että samalla kun AVOTT-politiikka kiristää kotimaisten julkaisujen taloutta, se vaatii lisää ilmaistystä asiassa, joka ei automaattisesti palvele työn tekijöiden etua. Myös TSV:n julkaisupäällikkö Sami Syrjämäki on toistuvasti huomauttanut samasta asiasta. Linjauksissa tulee ymmärtää ja ottaa huomioon kotimaisten tiedelehtien tekemisen realiteetit. Mistä tarvittava aika on tarkoitus ottaa ja kuinka työ aiotaan korvata? Nämä tiedot tarvitaan, ennen kuin toimenpiteissä voidaan edetä. Kestävyys ja vastuullisuuden tavoittelu korostavat asiaa. AVOTT-asioiden seuraaminen kuormittaa monia pieniä toimijoita kohtuuttomasti jo nyt niin, että tavoiteltu osallistava demokratia jää näennäiseksi.

Kommentoi tavoitetta 3 toimenpiteineen: (2994)

Tyyppi (T/text-long)

1. Tutkimusorganisaatiot, tutkimusrahoittajat, tiedekustantajat sekä tutkijajärjestöt sopivat ja määrittelevät periaatteet ja keinot, joilla edistetään monimuotoista, taloudellisesti kestävä, laadukasta ja avointa tutkimusjulkaisemista myös kotimaisella kentällä.

Suomen tiedekustantajien liitto pitää erittäin tervetulleena tätä näkemystä kansallisesta yhteistyöstä ja sopimisesta yhteisen tavoitteen edistämiseksi. Liitto pitää ensiarvoisen tärkeänä, että kotimaista kenttää ja sen toimijoita ja erityispiirteitä lähestytään omana kokonaisuutenaan, kuten tässä osuudessa tehdään. Vastarinta globaaleja, kaupallisia ja lähinnä englanniksi julkaisevia lehtitaloja vastaan ei saa vahingoittaa kotimaisten, voittoa tavoittelemattomien ja korvaamatonta kieli-, koulutus- ja kulttuurityötä tekevien tiedekustantajien toimintaa. Kansainvälisen ja kansallisen keskustelun eriyttämisen tulisi olla johdonmukaista koko linjauksessa.

On selvää, että kotimaista rahoitusta tulee monipuolistaa ja toimijoiden välistä työnjakoa tulee selventää. Nyt monen kotimaisen tiedelehden päätulo on valtionavustus (tai muu suora julkinen raha), jota ohjataan poliittisesti. Tilanne on kestävyuden näkökulmasta epäedullinen ja voi vaarantaa tieteellisen riippumattomuuden. Kestämätön on myös nykyinen tilanne, jossa CC-lisenssien annetaan syödä kotimaisten tiedelehtien rahoitus pohjaa. Esimerkiksi Suomen tiedekustantajien liitto on jo yli vuosikymmenen ajan rahoittanut myös vastikkeetonta avoimuutta odottaessaan Kotilavassa (2015) luvattua kestävä rahoitusmallia.

Suomen tiedekustantajien liitto pyytää huomaamaan Tavoitteen 3 otsikon muotoilussa, että tavoite todellakin on ”tutkimusyhteisöä” laajempi, koska useimmat kotimaiset tiedelehtien kustantajat jakavat tämän tavoitteen. Kohdassa 1 sanotusti: kotimaiset kustantajat tulee osallistaa avointa infrastruktuuria, rahoitusmallia ja avoimuuden järjestämistä koskevaan keskusteluun täysipainoisesti.

2. Tutkimusorganisaatiot ja rahoittajat tukevat tiedeyhteisön kehittämistä infrastruktuureja ja julkaisuja, jotka mahdollistavat tutkijalle maksuttoman avoimen julkaisemisen.

Kohtaa olisi eduksi selventää. Onko tarkoitus, että artikkelimaksujen sijaan tutkimusorganisaatiot ja rahoittajat alkavat rahoittaa kotimaisia tiedelehtiä ja esimerkiksi Journal.fi-julkaisu alustaa suoraan? Sisältääkö ”tuki” jotain muutakin kuin rahaa? Jos kyllä, tämä tulisi kertoa – ja jos ei, olisi selvintä puhua rahoittamisesta.

Tässä puhutaan tiedeyhteisöstä tutkimusyhteisön sijaan. Kattaako määritelmä nyt kaikki kohdassa 1 mainitut toimijat?

Kommentoi tavoitetta 4 toimenpiteineen: (2995)

Tyyppi (T/text-long)

Suomen tiedekustantajien liitto tukee tiedon avointa saatavuutta ja edistää sitä rahoituksellaan. Tiedon avoin saatavuus voidaan toteuttaa useilla eri tavoilla eikä kansallisesti edellytä CC-lisenssin valintaa. Liitto muistuttaa myös, että tekijöillä on oikeus päättää teoksistaan ja valita tarkoituksenmukaisin lisenssi.

Toimenpiteet ja toteutus pohjautuvat tässä kohden pelkästään CC-lisensseihin eivätkä ota huomioon kotimaisen tiedejulkaisemisen erityispiirteitä ja tarpeita tai jo olemassa olevia kollektiivisia tai muita vaihtoehtoja. Kohta on ristiriidassa tavoitteen 3 kanssa.

4. Tutkijat priorisoivat tutkimusten lähettämistä CC-lisenssin mahdollistaviin julkaisukanaviin.

Suomen tiedekustantajien liitto toivoo, että linjaus ottaa huomioon tieteen vapauden ja tekijän lainsäädännössä turvattuun oikeuteen päättää teoksestaan. Mikäli tutkimusorganisaatio ottaa oikeudet itselleen esimerkiksi työsopimuksen allekirjoittamisen yhteydessä, tulee siitä sopijapuoli – ja se jyrää samalla tavoin kuin iso globaali lehtitalo. Suomalaisissa tiedelehdissä tutkitun tiedon avoin, välitön ja yksittäiselle käyttäjälle maksuton saatavuus voidaan turvata myös monin eri tavoin, mukaan lukien kansallisessa sopimuslisenssijärjestelmässä, jonka piiriin kaikki tutkimusorganisaatiot jo kuuluvat. Näin osa rahoitushaasteesta voitaisiin ratkaista kestävästi olemassa olevan järjestelyn puitteissa. Ks. vastauksemme kohdassa 2.6.

Suomen tiedekustantajien liitto korostaa, että tutkijan tulee voida valita itsenäisesti tutkimukselleen sopiva julkaisukanava. Valinnan perusteiden tulee olla vain ja ainoastaan tieteellisiä, ei julkaisutapaan tai lisenssiin liittyviä.

Huomattakoon myös, että lähestymistapa on ristiriitainen ja siten epäuskottava: Yhtäältä esim. CC-lisenssien markkinointiperusteluissa korostetaan, että tutkijalla täytyy olla mahdollisuus pitää oikeutensa. Toisaalta hänelle sanellaan tietty lisenssi ja yliopistotyönantajat ottavat tutkijoiltaan oikeuksia työsopimusten allekirjoittamisen yhteydessä. Oikeudenhaltijan valinnanvapaus ja tieteen vapaus eivät toteudu.

Muistutamme, että nykyisessä sopimuslisenssijärjestelmässä on mahdollista julkaista tutkimusta avoimesti. Tutkijan vapautteen kuuluu mahdollisuus valita hänen ammatillisen arvionsa mukainen paras avoin julkaisukanava tutkimukselleen. CC-lisenssi poistaa merkittävän osan tekijänoikeudellisia suojauksia kirjoittajan sekä lehden kustantajan esimerkiksi toimittamiseen (editointiin), taittoon ja muihin laadunvarmistus-, ulkoasu- ja jakelupalveluihinsa käyttämän työn osalta. Tähän olisi syytä kiinnittää kriittistä huomiota.

Kommentoi osalinjausta yleisesti: (2996)

Tyyppi (T/text-long)

Suomen tiedekustantajien liitto edustaa yli 160 kotimaista tieteen kustantajaa, joista suurin osa julkaisee suomenkielisiä artikkeleita avoimesti tiedelehdissään. Liitto käytti kotimaisen tiedekustannustoiminnan hyväksi lähes 1,15 M€ kollektiivisia tekijänoikeusvaroja vuonna 2025. <https://tiedekustantajat.fi/>

Lausunnon ovat laatineet liiton hallitus ja pääsihteeri.